

تأثیر خواندن نماز اول وقت در زندگی مادی و معنوی انسان بر اساس آیات

و روایات

زهرا دهقان منشادی

۱

چکیده

نماز یک عمل عبادی در دین اسلام است که قبل از دین اسلام به صورت دعا و بعد از آمدن اسلام به شکل یک عمل عبادی در آمده است. نماز انسان را به قرب الهی نزدیک کرده و او را در برابر معبود خاشع و فروتن می کند. در دین اسلام به نماز به ویژه نماز اول وقت سفارش بسیاری شده است اما متأسفانه امروزه در جامعه مشاهده می شود که نخواندن نماز در اول وقت و بی توجهی به این امر مهم موجب محروم شدن فرد از برکات دنیوی و اخروی همچون رضایت خداوند، برآورده شدن حاجات، راندن شیطان، رفع بلاها، و... بوده و نیز او را در معرض خسارت های ناشی از این بی توجهی از جمله؛ تاثیرات منفی در شغل، ازدواج، عاقبت بخیری و ... قرار می دهد. **هدف از مقاله**

ی حاضر این است که تأثیر خواندن نماز اول وقت در زندگی مادی و معنوی انسان بر

اساس آیات و روایات چیست که به روش توصیفی _ تحلیلی و به صورت کتابخانه ای

گردآوری شده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که تأثیر نماز اول وقت در زندگی شامل

تأثیرات مادی که به بهبود روابط اجتماعی و خانوادگی، موفقیت و پشرفت کار و تحصیل کمک می کند و تأثیر آن در زندگی دنیوی به آرامش و تسکین دل، افزایش صبر و تحمل در برابر مشکلات کمک می کند و تأثیر آن در تغییرات فردی به تربیت نفس و خودسازی، ارتقاء اخلاق و رفتار فردی

^۱. طلبه سطح دو، حوزه المهدی، شهرستان اندیشه.

کمک می کند و تاثیر آن در رشد و شکوفایی فردی به تقویت روابط اجتماعی فرد در جامعه، ترغیب به انجام کارهای نیکو در جامعه کمک می کند.

کلید واژه ها: نماز اول وقت، زندگی مادی، زندگی معنوی.

یکی از فرایض دینی مسلمانان، نماز است که از سوی خداوند تشریح شده و ادای آن واجب می باشد. نماز یکی از ارکان اصلی دین اسلام است که اهمیت ویژه در زندگی مسلمانان دارد، به طوری که به عنوان ستون دین اسلام معرفی شده است و قبولی تمامی اعمال در گرو قبول شدن نماز می باشد. در قرآن کریم نماز بارها مورد تاکید قرار گرفته است و خداوند متعال در آیات متعددی مسلمانان را بر به پا داشتن نماز به ویژه نماز اول وقت و ادای آن در اوقات معین فرمان داده است. نماز اول وقت نه تنها از منظر معنوی و اخلاقی دارای آثار ارزشمندی است بلکه در زندگی مادی نیز تاثیرات مثبت فراوانی دارد. در جامعه ی امروزی که نخواندن نماز اول وقت و بی توجهی به آن افزایش یافته است به طوری که این امر مهم موجب محروم شدن فرد از برکات دنیوی و اخروی همچون رضایت خداوند، برآورده شدن حاجات، راندن شیطان، رفع بلاها، و ... بوده و او را در معرض انواع خسارت های ناشی از این بی توجهی از جمله؛ تاثیرات منفی در شغل، ازدواج، عاقبت به خیری، ... قرار می دهد.

توجه به زمان ادای فریضه نماز تحت عنوان «نماز اول وقت» مسئله مهمی است که گاه از سوی افرادی مورد بی توجهی قرار می گیرد پژوهش حاضر بر آن است که این مسئله را در ارتباط با زندگی انسان از دو بعد مادی و معنوی مورد بررسی قرار دهد. در مورد وظیفه عبادی نماز کتب و مقالاتی نگاشته شده است که هر کدام صفحاتی را اختصاص به نماز اول وقت داده اند:

۱- توکلی، رسول (۱۳۹۷) در مقاله ای را با عنوان «آثار تربیتی فردی و اجتماعی نماز در قرآن» کت نویسنده در آن با ارائه مستندات از قرآن کریم آثار و عوامل نماز پرداخته است.

۲- نجف پور، فهیمه (۱۳۹۷) در کتابی تحت عنوان «آثار نماز در اخلاق فردی» که نویسنده در آن بحث جامعی درباره نماز و ارتباط آن با زندگی فردی انسان مورد بررسی قرار داده است.

۳- نصیری، فرخنده و فرزانه مسعودی (۱۳۹۴) در مقاله ای به نام «نماز اکسیر عشق» که نویسندگان در آن درباره نتایج نماز خواندن و مواردی که موجب نزدیک شدن انسان به نماز می شود را بیان کرده‌اند.

۴- زکی حسینی، سید محمد (۱۳۸۸) در کتابی به نام «آثار تربیتی نماز» که نویسنده در آن پیرامون راه‌های ایجاد گرایش به نماز در جوانان را مورد کنکاش قرار داده است.

۵- جعفری، شهین (۱۳۷۹) در کتابی تحت عنوان «اهمیت و آثار نماز در زندگی انسان» که نویسنده در آن نکات ارزشمندی در رابطه با حکمت و فلسفه نماز در متون و آیات و روایات اسلامی را بیان کرده است .

وجه امتیاز مقاله حاضر با موارد پیشین در این است که این مقاله در نظر دارد در پنج بخش به تاثیر خواندن نماز اول وقت در زندگی مادی و معنوی انسان پرداخته و بهره‌مندی حیات دنیوی و اخروی او را در ارتباط با این مسئله مهم بر اساس آیات و روایات به روش توصیفی تحلیلی مورد بررسی قرار دهد.

(۱) مفهوم شناسی

(۱_۱) نماز

برای نماز اول وقت در فرهنگ لغت تعریف دقیقی وجود ندارد که ابتدا معنای لغوی و اصطلاحی نماز را مورد بررسی قرار می دهیم و سپس به نماز اول وقت می پردازیم:

نماز در لغت: عده‌ای معتقدند واژه نماز در لغت فارسی از لفظ پهلوی نمناک گرفته شده که آن هم از ریشهٔ ایران‌باستان واژهٔ «نم» به معنای خم شدن و تعظیم کردن گرفته شده است^۱. راغب در مفردات آورده است: «اصل نماز برای دعا بوده و از باب نام‌گذاری کل به جزء بر نماز اطلاق گشته که بخشی

^۱ . دهخدا، لغت نامه، ج ۴، ص ۴۵۶.

۲_۵) ترغیب به انجام کارهای نیکو در جامعه

یکی از مهمترین تاثیرات نماز اول وقت بر رشد و شکوفایی فردی، ترغیب به انجام کارهای نیکو در جامعه است.

افرادی که بر خواند نماز اول وقت پایبندند، الگو و سرمشق مناسبی برای دیگران هستند. پایبندی به نماز اول وقت در جامعه موجب ترغیب فرد برای انجام کارهای نیکو و دستگیری از دیگران می شود.

نماز اول وقت دو اثر دارد یکی موجب نزدیکی فرد با خدا می شود و دیگری هم او را در جامعه فردی مسئول بار می آورد. کسی اهل نماز اول وقت باشد و در عین حال نسبت به جامعه بشری و هموعان خویش هیچ وظیفه‌ای را احساس نکند، به عنوان مثال مورد زکات که در آیات متعدد قرآن زکات در کنار نماز آمده است و این بدان معناست که اهل نماز اهل صدقات و زکات نیز هستند و نمی تواند چنین فردی بی تفاوت باشد^۱.

خداوند در قرآن می فرماید: «وَأَقِمْوَا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ۚ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ»^۲: و نماز بپا دارید و زکات را ادا کنید هرگاه خیری برای خود از پیش فرستید آن را نزد خدا خواهید یافت^۳.

معمولاً دستور به نماز همراه با زکات در قرآن آمده است. شاید اشاره دارد به اینکه یاد خدا باید همراه با توجه به خلق خدا باشد. مقدار کار خیر مهم نیست، هرکس به هر مقدار می تواند باید انجام دهد^۴.

۱. سلطانی، نقش نماز اول وقت، ص ۸۸.

۲. بقره: ۱۱۰.

۳. طباطبایی، تفسیر المیزان، ج ۷، ص ۴۳۵.

خداوند در آیه دیگری می‌فرماید: «الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ»^۱: تقوا پیشه کنندگان کسانی هستند که ایمان به غیب دارند و نماز را به پا می‌دارند و از آنچه روزیشان کردیم انفاق می‌کنند.»

ایمان، از عمل جدا نیست. در کنار ایمان به غیب، وظایف و تکالیف عملی مؤمن بازگو شده است. پس از اصل ایمان، اقامه‌ی نماز و انفاق از مهم‌ترین اعمال است. در جامعه‌ی الهی که حرکت وسیر الی‌الله دارد، اضطراب‌ها و ناهنجاری‌های روحی و روانی و کمبودهای معنوی، با نماز تقویت و درمان می‌یابد و خلأهای اقتصادی و نابسامانی‌های ناشی از آن، با انفاق پر و مرتفع می‌گردد. از هرچه خداوند عطا کرده همانند علم، آبرو، ثروت، هنر و ... به دیگران انفاق کنیم^۲.

با توجه به مطالب مذکور نماز اول وقت موجب می‌شود تا فرد در جامعه انفاق کند و نسبت به افراد بی‌جامعه‌اش بی‌تفاوت نباشد که این انفاق کردن و کمک به دیگران هم نه تنها پاداش دارد بلکه بر تقویت روابط اجتماعی او هم تاثیر می‌گذارد.

تاثیرگذاری نماز به ویژه نماز اول وقت بر افراد به تشکیل و تقویت خانواده‌های سالم می‌انجامد و در نهایت این سلامتی به جامعه نیز سرایت می‌کند. انسان به صورت کلی از سه تن شرم می‌کند: «خدا، خود و اطرافیان». اقامه نماز اول وقت کمک فراوانی به تقویت هر سه نوع حیا می‌کند؛ هر اندازه شخص حضور خدا را در زندگی بیشتر احساس کند مراقبت در وقت و کیفیت نماز اول وقت حیا را در او افزایش و خطاهایش کاهش می‌یابد^۳.

بنابراین با نماز اول وقت می‌توان به دیگران کمک کرد، زیرا نماز وصلت به معشوق و رستن از غیر معبود و تلاش در راه وصول به سعادت است که بر روی فرد تاثیر می‌گذارد.

۱. بقره: ۳.

۲. قرآنی، تفسیر نور، ج ۹، ص ۳۷۸۹.

۳. محمودی، آثار بعد فردی نماز، ص ۱۲۳.

نتیجه گیری

از جمله راه های برای حضور خدا در قلب، مکانها و زمانها، نماز است که تکرار یاد خدا در آن باعث می شود تا نمازگزار هیچ جایی را از حضور خداوند خالی نبیند. نماز علاوه بر تقویت حیا از خداوند، شرم از خود و اطرافیان را افزایش می دهد. فرد در سایه نماز خالصانه محکم به شخصیت و کرامتی دست می یابد که گناه را با آن سازگار نمی بیند. نماز به ویژه نماز اول وقت یکی از واجبات دین است که در قرآن کریم و روایات ائمه معصومین (علیهم السلام) تاکید فراوانی بر آن شده است. همانگونه که مداومت در نماز اثرات آن را روی به کمال می برد این فریضه در اول وقت و فضائل و برکات فراوانی دارد و بر اساس آیات و روایات هر قدر که نماز به تاخیر بیفتد از فضیلت آن کاسته می شود. توجه به زمان ادای فریضه نماز تحت عنوان نماز اول وقت مسئله مهمی است که گاه از سوی افرادی مورد بی توجهی قرار می گیرد.

نتایج تحقیق حاکی از آن است که تاثیر نماز اول وقت در زندگی شامل مادی از جمله: بهبود روابط اجتماعی و خانوادگی، موفقیت و پشرفت کار و تحصیل، شامل معنوی در زندگی دنیوی از جمله: آرامش و تسکین دل، افزایش صبر و تحمل در برابر مشکلات و شامل تغییرات فردی از جمله: تربیت نفس و خودسازی، ارتقاء اخلاق و رفتار فردی شامل رشد و شکوفایی فردی از جمله: تقویت روابط اجتماعی فرد در جامعه، ترغیب به انجام کارهای نیکو در جامعه است.

منابع و مأخذ

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

۱. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۵، بیروت: دار صادر، چاپ سوم، ۱۴۱۴ ه. ق.
۲. تمیمی آمدی، عبدالواحد، غررالحکم و دررالکلم، قم: پیرامید، ۱۳۹۵ ه. ش.
۳. توکلی، رسول، آثار تربیتی فردی و اجتماعی نماز در قرآن، تهران: معرفت، ۱۳۹۷ ه. ش.
۳. جعفری، شهین، اهمیت و آثار نماز در زندگی انسان، تهران: قانون یار، ۱۳۹۵ ه. ش.
۴. حسینی زبیدی، سید محمد مرتضی، تاج العروس من جواهر القاموس، ج ۷، بیروت: دار الفکر، چاپ اول، ۱۴۱۴.
۵. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۲ ه. ش.
۶. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات، بیروت: دار الشامیه، ۱۴۱۲ ه. ش.
۷. سلطانی، هادی، نقش نماز اول وقت، تهران: پشتیبان، ۱۳۹۵ ه. ش.
۸. طباطبایی، سید محمد حسین، تفسیر المیزان، مترجم: سید محمد باقر موسوی همدانی، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه، ۱۳۷۸ ه. ش.
۹. فراهانی، محسن، آثار نماز از دیدگاه آیات و روایات و سیره معصومین علیه السلام، تهران: دانا، ۱۳۹۵ ه. ش.
۱۰. قاضی، قاسم، چگونگی زندگی اجتماعی، تهران: آینده درخشان، ۱۳۸۹ ه. ش.
۱۱. قرائتی، محسن، تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درسهای از قرآن، ۱۳۸۳ ه. ش.
۱۲. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، تهران: دار الثقلین، ۱۳۹۳ ه. ش.
۱۳. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، تهران: اسلامیه، ۱۳۸۶ ه. ش.
۱۴. محبوبی، زهرا، آثار دنیوی نماز، تهران: نی، بی تا.
۱۵. محمودی، مرتضی، آثار بعد فردی نماز، تهران: بی نا، ۱۳۹۸ ه. ش.

۱۶. مغربی، نعمان بن محمد، دعائم الاسلام، قم: مؤسسه آل البيت عليهم السلام، ۱۳۸۵ ه.ش.

۱۷. منصوری، مریم، عوامل صبر در زندگی، قم: صادقی، ۱۳۸۸ ه.ش.

۱۸. ناصری، فاطمه، ادله خواندن نماز، تهران: هدی، ۱۳۸۹ ه.ش.

۱۹. نصیری، فرخنده، نماز اکسیر عشق، تهران: دانش، ۱۳۹۸ ه.ش.

۲۰. هاشمی رفسنجانی، علی اکبر، تفسیر راهنما، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۶ ه.ش.

۲۱. اطلاع رسانی حوزه، hawzah.net.